

Ruimte aan de samenleving

Onze keuzes voor Het Hogeland

Verkiezingsprogramma CDA Het Hogeland

Vastgesteld in de Algemene Ledenvergadering van CDA Het Hogeland, Baflo,

26 maart 2018.

Inhoud

Inhoud	2
Inleiding.....	3
Hoofdstuk 1. De eigenheid van Het Hogeland	5
<i>Cultuur en erfgoed</i>	5
<i>Kunst- en cultuurbeleid</i>	5
<i>Toerisme en recreatie</i>	6
Hoofdstuk 2. Sterke samenleving	7
<i>Vrijwilligers</i>	7
<i>Sport</i>	8
<i>Bereikbaarheid</i>	8
<i>Wonen</i>	9
<i>Openbare orde en veiligheid</i>	9
Hoofdstuk 3. Familie & gezin	10
<i>Onderwijs</i>	10
<i>Kinderen en jongeren</i>	11
Hoofdstuk 4. Zorg voor elkaar	12
<i>Zorg en innovatie</i>	12
<i>Jongeren en kinderen</i>	13
<i>Meedoen</i>	13
Hoofdstuk 5. Eerlijke economie	14
<i>Ondernemerschap en werkgelegenheid</i>	14
<i>ZZP'ers en kleine ondernemers (MKB)</i>	14
<i>Agrarische sector</i>	15
<i>Industrie en visserij</i>	15
Hoofdstuk 6. Duurzaamheid & Energietransitie	17
<i>We gaan voor energieneutraal</i>	17
<i>Slimme en duurzame mobiliteit stimuleren</i>	17
<i>Afval verminderen en hergebruiken</i>	18
Hoofdstuk 7. Versterkingsprogramma	19
<i>Schadeherstel</i>	19
<i>Versterkingsopgave</i>	19
<i>Toekomstperspectief</i>	19
<i>Garantieregeling</i>	19

Inleiding

Politieke partijen zijn er voor alle inwoners. Mooi gezegd. Het CDA ook: ELK MENS TELT. Maar daarmee mag het niet ophouden. Want tot welke keuzes leidt dat? Het CDA gaat een stap verder: Wij zijn er voor iedereen, én laten zien waaraan onze keuzes te toetsen zijn. Politiek en openbaar bestuur gaan tenslotte over keuzes maken. Aan een politicus wiens jasje waait zoals de wind, heeft de kiezer niks. Ook niet aan één die wil 'blazen maar het meel in de mond houdt'. En de partij die zich laat leiden door degenen die het hardst roepen heeft geen boodschap aan al zijn inwoners.

Bij het maken van keuzes staan er belangen op het spel. Die moeten we (af)wegen. Neem het verkeer. Een weg moet het verkeer laten doorstromen. Maar die weg moet ook veilig overgestoken kunnen worden. Dat kan door snelheids-remmende maatregelen: verkeerslichten, rotondes, verkeersdrempels etc., maar die hebben ook nadelen. Hoe krijgen we het beste van beide? Dit is maar een eenvoudig voorbeeld. Vaak zijn er meer belangen(groepen) in het geding en is de afweging complex. Daarom stellen wij: neem geen genoegen met een partij die alleen maar zegt dat ze er voor iedereen is. CDA-bestuurders mogen worden aangesproken op hun keuzes, vanuit de uitgangspunten van hun partij. Spreek hen er op aan als ze een voorstel doen of in de raad ergens over (gaan) stemmen:

Gerechtigheid

Het CDA staat pal voor de rechtsstaat; die is onmisbaar voor de bescherming van menselijke waardigheid.

De overheid is er om samenleven mogelijk te maken voor ons allemaal. Een betrouwbare overheid stelt duidelijke grenzen en geeft mensen zekerheid. De overheid is er ook om onrecht te bestrijden en te zorgen voor mensen die kwetsbaar en afhankelijk zijn. Daarom is het CDA bereid om bestuursverantwoordelijkheid te dragen.

Solidariteit

Het CDA zet in op het versterken van de onderlinge verbondenheid tussen burgers.

Er moet betrokkenheid zijn tussen generaties en tussen arm en rijk. We leven niet alleen voor onszelf, maar we zijn pas mens door met elkaar te leven. De overheid zorgt voor de basis van sociale zekerheid: voor iedereen is er gezondheidszorg, onderwijs en inkomen. Het CDA is een sociale partij en is zich daarom bewust van haar sociale taak.

Rentmeesterschap

Vanuit een besef van verbondenheid tussen de generaties voelt het CDA zich geroepen tot zorg voor natuur en cultuur.

We hebben de natuur en de cultuur geërfd van onze (voor)ouders en te leen van de mensen die na ons komen. Dat vraagt dat we verder kijken dan ons eigen belang en onze eigen tijd, ook op financieel gebied. Beheren en beheersen zijn niet voldoende. Om een betere samenleving achter te laten zijn creativiteit en innovatie nodig. Wij streven naar een gezond financieel evenwicht, waarbij de lasten eerlijk worden verdeeld en zo laag mogelijk worden gehouden.

Rentmeesterschap vormt een duurzame basis; niet alleen met aandacht voor onze leefomgeving maar zeker ook in duurzame relaties van mens tot mens.

Gespreide verantwoordelijkheid

Voor het CDA begint politiek met de erkenning van maatschappelijk initiatief. Mensen, buurten, sportclubs, scholen, kerken, zorginstellingen, bedrijven: ze leveren allemaal een unieke bijdrage aan de samenleving.

De overheid geeft al die mensen en organisaties het vertrouwen om te doen waar ze goed in zijn. En de burger geeft de overheid het vertrouwen om te doen wat zij kan doen. Vertrouwen is dus belangrijk. Binnen de afgesproken regels maximaal gebruik maken van de ruimte die er is. Mensen en bedrijven weten vaak zelf heel goed hoe dingen geregeld moeten worden.

Hoofdstuk 1. De eigenheid van Het Hogeland

De gemeente Het Hogeland is meer dan een verzameling van vier verschillende gemeenten. Veel karakteristieke kenmerken bepalen de geografische eenheid. Maar Het Hogeland is vooral ook de mensen, de cultuur, de historie van de worsteling met het water, de landbouw, de visserij en de industrie die thuishoort in dit gebied. Het Hogeland kent een rijke geschiedenis en wie de literatuur kent en rondreist door dit gebied zal dit herkennen. Een korte impressie: het weidse waddenland, werelderfgoed met zijn zeldzame waarden, de dijken die de worsteling met het water karakteriseren. Daarnaast zijn in het landschap diverse wierden herkenbaar waaruit deze worsteling blijkt, maar ook hoe gemeenschappen zijn ontstaan. Alle dorpen hebben een specifieke relatie met hun omgeving. De kleine haventjes bij de dorpen laten de activiteit zien die heeft bijgedragen tot wat ervan is geworden. De verbindingen met Groningen door de maren en diepen. De historie van gebouwen zoals kerken, molens, steenhuizen en borgen vormen samen met de nieuwe manier van recreëren een omgeving waar wij trots op zijn en die wij willen behouden en aan anderen willen laten zien en doorgeven.

Cultuur en erfgoed

Het CDA is ervan overtuigd dat op het gebied van cultuur en erfgoed samen met toerisme en recreatie een mooie toekomst voor de gemeente Het Hogeland in het verschiet ligt. De voormalige vier gemeenten krijgen vanaf 2019 de kans om de krachten op dit terrein te bundelen.

Onderhoud van monumenten, gemeentelijk of particulier, onderhouden kost geld. De gemeente draagt zorg voor optimaal gebruik van (provincie, Den Haag, Brussel) fondsen op dit terrein. Particulier initiatief wordt daarbij zeker toegejuicht, evenals breed gedragen acties zoals bijvoorbeeld de “prijs” voor de Menkemaborg, waarmee het doolhof volledig is hersteld.

Speerpunten:

- *Behoud van de bijzondere elementen in het landschap. Dit richt zich o.a. op behoud van wierden, dijken, bijzondere gebouwen zoals kerken, steenhuizen, borgen, haventjes, meanders etc.;*
- *Stimulering van erfgoed educatie in het onderwijs. Dat is tweeledig nl. kennis behouden bij de jonge generaties en aanwas van beroepsbevolking die in deze sector werk kan vinden;*
- *Stimuleren van vrijwilligerswerk gericht op cultuur en erfgoed;*
- *Maximale aanpak van beheer en verbetering/instandhouding van cultuurelementen;*
- *Erfgoed beleid en promotie afstemmen met andere overheden en instanties.*

Kunst- en cultuurbeleid

Cultuur is belangrijk voor mens en samenleving. Het draagt onder meer bij aan de persoonlijke ontplooiing van mensen en een gevoel van verbondenheid binnen gemeenschappen.

Daarom vinden wij het van belang dat laagdrempelige voorzieningen voor het beoefenen van muziek en voor het lezen beschikbaar blijven, juist ook voor ouderen en mensen die minder gebruik maken van andere culturele voorzieningen. Kunst en Cultuur is het cement van de samenleving; is een uiting van leefbaarheid.

Speerpunten:

- *Voor het CDA is cultuureducatie in brede zin belangrijk. Via het onderwijs kan worden kennisgemaakt met de lokale cultuur en geschiedenis,*
- *De gemeente ondersteunt muziekscholen, bibliotheken, (lokale) archieven en lokale dialecten en regionale talen.*
- *Het CDA wil dat de gemeente een brede beleidsvisie Kunst en Cultuur opstelt.*

Toerisme en recreatie

Er moet gestart gaan worden met een integraal toeristisch gebiedsbeleid. Toerisme zet niet alleen het gebied op de kaart, maar vormt ook een belangrijke bron van inkomsten en werkgelegenheid. Daarbij is het goed mogelijk dat bepaalde voorzieningen in de verschillende dorpen kunnen blijven, dan wel terugkeren vanwege de toenemende toeristische activiteit.

Natuurlijk spelen private partijen de hoofdrol in deze ontwikkeling, maar omdat het hierbij ook gaat om vergunningen, bestemmingsplannen en facilitering is het noodzakelijk daar als nieuwe gemeente Het Hogeland actief op in te spelen. Het gehele college heeft met deze portefeuille te maken en moet vanuit een proactieve houding vol voor dit beleidsterrein gaan.

De gemeente heeft twee havens die in het teken staan van recreatie, Lauwersoog en Noordpolderzijk. Dit zijn plekken waar de recreatie goed gedijt. De verbinding naar Schiermonnikoog zorgt voor veel passagiersbeweging, vertier en de camping en de stranden met alle activiteiten zorgen ervoor dat de toeristische sector het goed doet in dit gebied. Het te bouwen Werelderfgoed-centrum zal de toeristische positie van Lauwersoog versterken. De horeca is goed vertegenwoordigd in dit gebied. Daarnaast verdient Noordpolderzijk, van oorsprong een vissershaven, het om in oude glorie te worden hersteld. Het is een toeristisch prachtige plek waar veel bezoekers willen genieten van de sfeer van de oude haven, met zicht op de Waddenzee en gebruik kunnen maken van een goede kop koffie in het Zielhoes.

Recreatie mag niet meer worden gezien als een afgeleide tak van bedrijvigheid. We zijn trots op onze rijke historie en verscheidenheid en willen dit uitdragen. Het promoten van het gebied en Initiatieven om hierin economische activiteiten te ontplooiën verdienen het vanuit de gemeente gestimuleerd en gefaciliteerd worden.

Speerpunten:

- *Het CDA wil toerisme en recreatie op een hoger peil te brengen door deze sterk te faciliteren;*
- *Er moet een integraal cultuur/erfgoed en toerisme en recreatiebeleid worden opgezet en uitgevoerd;*
- *De kracht van dit gebied moet breed worden gepromoot;*
- *“Gastvrij” en “beleving” zijn pijlers die realisatie van dit beleid mogelijk moeten maken;*
- *Toerisme moet een duidelijke plaats krijgen in de economie van Het Hogeland;*
- *Herstel van de “vissershaven Noordpolderzijk”;*
- *Optimaal inzetten van het Werelderfgoed-centrum Lauwersoog.*

Hoofdstuk 2. Sterke samenleving

Het CDA wil dat de gemeente zichtbaar is en goed luistert naar haar inwoners. Dit betekent niet denken voor, maar praten mét inwoners. Actief vragen om hun mening en zo vroeg mogelijk betrekken bij de totstandkoming van nieuw beleid. Ambtenaren en politici moeten achter hun bureau vandaan komen en de boer op. In ieder raadsvoorstel, indien van toepassing, zal moeten worden aangegeven in hoeverre de inwoners en ondernemers betrokken zijn bij het beleid. We vormen samen met de inwoners en bedrijven de nieuwe gemeente en iedereen heeft de mogelijkheid om daaraan mee te doen.

Dorpen

De nieuwe gemeente Het Hogeland kent straks 50 dorpen. Deze dorpen hebben krachtige en vitale dorpsgemeenschappen met eigen visies en daar worden nieuwe initiatieven, bijvoorbeeld op het gebied van informele zorg, ontwikkeld. De samenstelling van de bevolking verandert door vergrijzing en ontgroening. Dat legt druk op de vitaliteit van de gemeenschappen, wonen, de leefbaarheid, het onderwijs en voorzieningen in het gebied

Voor leefbaarheid zijn allerlei aspecten van belang. Het voorzieningenniveau in de dorpen is er daar één van. De dorpen kennen diversiteit in het voorzieningenniveau, passend bij het schaalniveau van de dorpen. Een kwalitatief goede woonomgeving met een goede spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen is voor alle dorpen van belang.

Speerpunten:

- *Wij dagen de dorpen uit dorpsvisies te ontwikkelen.*
- *De voorzieningen in de dorpen in stand houden, passend bij het schaalniveau van de dorpen.*

Vrijwilligers

Vrijwilligers zijn het cement van de samenleving. Wij koesteren de vrijwilligers die zich elke dag opnieuw inzetten voor hun omgeving. Wij willen het voor de vrijwilligers makkelijk maken om hun werk te doen. Wij vertrouwen onze vrijwilligers en maken ons hard voor minder regels en papieren rompslomp. Koesteren, faciliteren, voordragen, bijvoorbeeld degene die zonder werk zit en goed in staat is in ruil voor de uitkering passend vrijwilligerswerk te doen. Dit zijn taken die op het bord van de gemeente liggen. Daarbij is het belangrijk het evenwicht tussen professional en vrijwilliger goed in de gaten te houden.

Speerpunten:

- *Optimaal faciliteren vrijwilligerswerk;*
- *Vrijwilligerswerk inzetten als re-integratie;*
- *Vrijwilligers en mantelzorgers verdienen blijk van waardering van de gemeente.*

Sport

Sport draagt bij aan een gezonde levensstijl en brengt mensen samen. Sportclubs zijn van groot belang voor de leefbaarheid in de dorpen en buurten. Wij maken ons hard voor toegankelijke sportfaciliteiten verspreid over de gemeente.

Kinderen en jongeren leren niet alleen op school, maar ook bij verenigingen. Daarom hebben verenigingen een belangrijke taak in de maatschappij. Door zich te ontwikkelen via sport, muziek en/of toneel staan kinderen en jongeren midden in de samenleving en leren zij dat een sterke samenleving betrokkenheid van alle burgers vraagt. Wij vinden dat iedereen mee moet kunnen doen. Jongeren die niet de mogelijkheden hebben of ouders die het lidmaatschap niet kunnen betalen willen wij helpen via regelingen vanuit het sociaal domein.

Speerpunten

- *De toegang tot sport en cultuur moeten voor elk kind mogelijk zijn. Daarom moeten eventuele (financiële) hobbels uit de weg worden geruimd.*
- *We zetten in op toegankelijke en moderne sportvoorzieningen.*
- *Wij vinden het belangrijk dat sportvoorzieningen ook letterlijk goed toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.*
- *Wij zien kansen voor meer openbare sportlocaties, zoals buitenfitness en bewegingstuinen. Dit geeft inwoners de kans om gratis én buiten te sporten.*

Bereikbaarheid

De gemeente Het Hogeland is een uitgestrekt gebied. De bereikbaarheid van de diverse dorpen, voorzieningen, de havens, bedrijven, scholen etc. is van groot belang. Het CDA wil dat naast de bestaande wegenstructuur nadrukkelijk aandacht is voor de veiligheid van alle gebruikers van de diverse wegen. Ook de veiligheid van de dorpen moet worden gewaarborgd. Denk hierbij aan de N361 en de dwarsverbinding Winsum, Ranum, Onderdendam.

Openbaar vervoer, zowel per trein als per bus is van essentieel belang voor de leefbaarheid van het gebied. Voorzieningen moeten goed bereikbaar zijn via de weg maar ook met het openbaar vervoer. Voor het busvervoer moet gekeken worden naar verschillende mogelijkheden, zoals de inzet van flexbussen om dorpen onderling te verbinden, maar ook om de aansluiting met hoofdstructuren van het openbaar vervoer te garanderen.

Bereikbaarheid is in de meest brede zin van het woord belangrijk. Zo moeten bedrijven goed bereikbaar zijn voor klanten, toeleveranciers en transporteurs, en ook voor werknemers die bij voorkeur gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer.

Speerpunten:

- *Verdubbeling Eemshavenweg (N46);*
- *Insteken op verbetering bereikbaarheid OV, met maatwerk en samen met het bedrijfsleven;*
- *De kortsluiting Ranum – Onderdendamsterweg;*
- *Fietspadplus Winsum – Groningen;*
- *Veilige verbinding Lauwersoog – Groningen (N361).*

Wonen

Wij staan voor sterke dorpen. Inwoners houden van hun dorpen. Zowel jongeren, starters en mensen op leeftijd moeten de kans krijgen om in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen. Wij willen een goede balans van sociale huur, hogere huur- en particuliere woningen.

Het CDA vindt het belangrijk dat dit duurzame en levensloopbestendige woningen zijn. In de hele gemeente Het Hogeland moet er ruimte zijn voor nieuwbouw als daar behoefte aan is. Met startersleningen maken we een eigen woning bereikbaar voor starters die een steuntje in de rug nodig hebben en de blijverslening draagt bij aan “zo lang mogelijk thuis wonen”.

Speerpunten:

- *Starters- en blijvers-leningen dragen bij aan een duurzaam woningbestand;*
- *De versterkingsopgave als kans benutten voor verduurzaming en verbetering van het woningbestand;*
- *Passende woningen voor de juiste doelgroep (starter, levensloopbestendig, koop en huur);*
- *Waarbij ook goedkope huurwoningen voor jongeren belangrijk zijn.*

Openbare orde en veiligheid

Veiligheid staat bij ons hoog in het vaandel. In de gemeente Het Hogeland moeten inwoners zich veilig voelen, zich veilig kunnen vervoeren en veilig kunnen wonen. Dit betekent niet alleen toezicht van politie, maar ook aandacht voor verkeersveiligheid en goed onderhouden wegen en bermen.

Wij willen ruimte voor ieders plannen, maar de gemeente is er ook voor toezicht op en handhaving van vergunningvoorschriften. Daarnaast moet er in de gemeente Het Hogeland een post voor de politie gevestigd zijn.

Ook willen wij in overige hoofdplaatsen steunpunten voor hulpverlening zodat kan worden voldaan aan de landelijke normen voor aanrijtijden. Buurtapps kunnen ook bijdragen aan veiligheid in de wijk, daarom wil het CDA deze faciliteren. Zo werken wij aan een eerlijke en veilige samenleving voor iedereen.

Speerpunten:

- *Inzet van bijzondere opsporingsambtenaren (BOA's) voor een schone en veilige leefomgeving;*
- *Samen met woningcorporaties en inwoners verbeteren en onderhouden van de buurt;*
- *De aanrijtijden voor hulpverleners dienen te voldoen aan de normen die daaraan zijn gesteld;*
- *Wij zijn tegen de vestiging van coffeeshop en/of growshops in onze gemeente;*
- *Verbetering veiligheid op stations.*

Hoofdstuk 3. Familie & gezin

Onderwijs

Voor het CDA is goed onderwijs de basis om kinderen en jongeren hun talenten te laten ontwikkelen. Scholen zijn van onschatbare waarde voor de leefbaarheid in een dorp. We zien wel dat scholen steeds minder leerlingen krijgen door krimp. Wij vinden het belangrijk om scholen en peuterspeelzalen zoveel mogelijk te behouden voor dorpen, zolang de kwaliteit gewaarborgd blijft. Om de kwaliteit van het onderwijs op peil te houden moet er ook naar andere oplossingen worden gekeken. Dit betekent maatwerk per dorp en kijken waar de mogelijkheden liggen. Een geïntegreerde kind-voorziening biedt mogelijkheden. Dit betekent niet alleen een goed onderwijsgebouw, maar ook kinderopvang/peuterspeelzaal en combinaties met bibliotheek, sport of buurtvereniging. In een geïntegreerde kind-voorzieningen kunnen verschillende scholen worden gehuisvest, waarbij de identiteit van een school blijft gewaarborgd. Passend onderwijs moet, zo mogelijk, hierin worden geïntegreerd. De gemeente Het Hogeland kent drie scholen voor voortgezet onderwijs (AOC Terra, Hogeland College en CSG Winsum). We willen de samenwerking tussen de scholen en het bedrijfsleven stimuleren.

De gemeente is verantwoordelijk voor een goede onderwijshuisvesting. Binnen de verschillende gemeenten is daar al volop op ingezet de afgelopen jaren. Wij willen de komende jaren de vinger aan de pols houden of de huisvesting aan de wensen voldoet. Daarnaast vinden wij het belangrijk dat zowel basis- als voortgezet onderwijs dichtbij is gevestigd en goed bereikbaar is. De schoolgebouwen zijn of worden aardbevingsbestendig gemaakt. Dit is essentieel. Bij nieuw- of verbouw van schoolgebouwen dient uitdrukkelijk aandacht te zijn voor nieuwe of vernieuwende schoolconcepten. Het is van belang om alle scholen in de gemeente niet alleen aardbevingsbestendig te maken maar ook toekomstbestendig. Daarbij omarmt, waar mogelijk en realistisch, het CDA uitdrukkelijk het geïntegreerde kind centra, zoals bijvoorbeeld de Tirrel in Winsum. Ook hier geldt dat we de versterkingsopgave als een kans zien.

Steeds minder kinderen in Nederland hebben een zwemdiploma. Dit is een gevaarlijke situatie in een gemeente waar veel plek is om in open water te zwemmen. Daarnaast heeft gemeente Het Hogeland de beschikking over meerdere zwembaden die uitermate geschikt zijn voor schoolzwemmen. Daarom willen wij scholen zo veel mogelijk stimuleren om gebruik te maken van het-schoolzwemmen. We willen onderzoeken of dit kosteloos of tegen geringe kosten kan worden aangeboden. Uit onderzoek blijkt dat kinderen en jongeren niet goed weten wat ze moeten doen als iemand onwel is en niet meer reageert. Ook het aantal inwoners met een EHBO-diploma neemt af. Wij willen dat op alle scholen een EHBO-cursus wordt gegeven en willen daarin investeren. Het CDA streeft naar een verbetering van het alcohol-, drugs- en rookbeleid. Dit moet vooral gericht zijn op grotere bewustwording bij ouders en kinderen over de gevaren voor hun eigen gezondheid en die van de maatschappij. Scholen moeten actief gestimuleerd worden om voorlichting te geven over de gevaren van roken en het gebruik van drugs en alcohol. Daarbij wil het CDA dat jongeren betrokken worden bij de discussie over hoe preventie kan worden verbeterd.

Speerpunten:

- *Scholen en peuterspeelzalen behouden voor dorpen, mits de kwaliteit gewaarborgd blijft;*
- *Inzetten op geïntegreerde kind-voorzieningen bij nieuwbouw met behoud van identiteit;*

- *Scholen stimuleren om kosteloos of tegen geringe kosten gebruik te maken van het schoolzwemmen;*
- *Het aanbieden van EHBO op scholen;*
- *Verbetering van het alcohol-, drugs- en rookbeleid;*
- *Goede onderwijshuisvesting;*
- *Verkeersveiligheid rond scholen verdient de aandacht.*

Kinderen en jongeren

Het CDA vindt dat alle kinderen in een rookvrije omgeving moeten opgroeien. Daarom moeten school- en sportterreinen rookvrij worden. Hiermee wordt het goede voorbeeld gegeven aan kinderen. Zo wordt uitgedragen dat niet-roken de norm is. De buurt waarin kinderen opgroeien is erg belangrijk.

Ieder kind verdient een veilige en uitdagende leefomgeving waarin het kan spelen en veilig opgroeien. Het CDA vindt het van belang dat kinderen veel buiten kunnen spelen: ze leren daardoor spelenderwijs samen te leven. Daarom vindt het CDA dat elke buurt goede speelmogelijkheden moet hebben en dat burgerinitiatieven op het gebied van spelbegeleiding op medewerking kunnen rekenen van de gemeente.

De school is vaak een van de eerste plekken waar een kind aanklopt voor hulp. Het is belangrijk dat scholen de weg weten naar de lokale toegang tot jeugdhulp. Het CDA vindt het belangrijk dat scholen en jeugdhulpinstellingen zich in gelijke mate verantwoordelijk voelen voor het welbevinden van het kind. Te veel kinderen groeien op in (relatieve) armoede. Dat is voor ons niet acceptabel. Kinderen moeten de kans krijgen zich volledig te ontplooiën en volop mee te doen aan de maatschappij.

Speerpunten:

- *Het moet voor alle kinderen mogelijk zijn om in een rookvrije omgeving op te groeien;*
- *Stimuleren rookverbod “langs de lijn”;*
- *De gemeente moet zorgen voor goede speelmogelijkheden in elke buurt voor verschillende soorten spel en ontmoeting, voor verschillende leeftijden en voor kinderen met of zonder beperking;*
- *Burgerinitiatieven op het gebied van spelbegeleiding zijn van groot belang en moeten kunnen rekenen op medewerking van de gemeente;*
- *Wij willen dat gemeente, jeugdhulpinstellingen en onderwijs nauw samenwerken bij het ontwikkelen en uitvoeren van preventieprojecten.*

Hoofdstuk 4. Zorg voor elkaar

Zorg bestaat uit vele facetten. Wat wij belangrijk vinden is dat de mensen er voor elkaar zijn en dat de gemeente, waar nodig, de ondersteuning biedt die de mensen nodig hebben. Daarbij vinden wij het belangrijk dat de overheid, waar mogelijk, het initiatief neemt om uit eigen beweging de mensen te helpen.

De overheid omarmt, stimuleert en jaagt particuliere initiatieven aan, waarbij omzien naar elkaar voorop staat. Dit vanuit de overtuiging dat het maatschappelijk middenveld gestimuleerd moet worden, omdat daar de krachten van inwoners worden verenigd. Het CDA wenst uitdrukkelijk geen directieve, opleggende gemeente maar een meedenkende en faciliterende gemeente.

Zorg en innovatie

Sociale teams zijn noodzakelijk om integraal te kunnen werken. Daarbij wenst het CDA ook de schuldhulpverlening onder te brengen bij het sociale team. Er dient te worden onderzocht of het een meerwaarde is om van de uitvoering van de schuldhulpverlening een eigen gemeentelijke afdeling te maken.

Ouderen blijven steeds langer thuis wonen. Met behulp van de nodige zorg lukt dat prima. Het grote gevaar is echter vereenzaming. Het CDA streeft ernaar om te zorgen voor woonvoorzieningen waarbij ouderen zelfstandig kunnen blijven wonen en in gezamenlijkheid oud kunnen worden. Particuliere initiatieven die degelijke woonvormen faciliteren dienen met voorrang te worden behandeld en maximaal te worden gefaciliteerd.

We lopen er ook tegenaan dat de kinderen vaker het dorp waarin ze opgroeien verlaten. Voor hulpbehoevende ouders betekent dit dat ze zijn aangewezen op anderen om naar hen om te kijken. Wij stimuleren het ontstaan van sociale vangnetten in dorpen om ouderen bij te staan. Daarbij moet ook gebruik worden gemaakt van nieuwe technische ontwikkelingen en initiatieven, zoals virtuele thuiszorg.

Er zijn heel veel hulpverleners beschikbaar en wij zijn snel geneigd te denken aan wat de hulpverlener kan bieden. Het CDA is er echter voorstander van om meer te denken vanuit wat de burger nodig heeft om naar eigen wensen te kunnen functioneren. Dit vraagt een omslag van denken en 'doorontwikkeling' van het ambtelijke personeel.

Mantelzorgers verdienen extra aandacht. Mantelzorg is het zwaarste beroep in Nederland! De mensen die dag in dag uit klaar staan voor hun naasten zijn het cement in de samenleving. Er dient ter overbelasting van mantelzorgers een concreet plan te worden opgesteld.

Speerpunten:

- *Sociale teams, incl. schuldhulpverlening;*
- *Woonvoorzieningen tegen eenzaamheid;*
- *Oud worden in eigen dorp (Kloosterenburen);*
- *Het dorp als sociaal vangnet;*
- *Acteer vanuit de vraag;*
- *Aandacht voor mantelzorgers (respijtorg!);*
- *Aandacht voor het functioneren van het zorgloket;*
- *Toegankelijkheid voor mensen met een beperking;*
- *Het Hogeland moet een dementievriendelijke gemeente worden.*

Jongeren en kinderen

Als jongeren een steuntje in de rug kunnen gebruiken is het de taak van de gemeente om hierbij te helpen. De drempel om hulp te zoeken moet voor ouders zo laag mogelijk liggen. De toegang tot zorg moet zo worden ingericht dat een jongere de zorg krijgt die hij nodig heeft. Het moet niet uitmaken onder welke wet het valt, bijvoorbeeld de scheidslijn tussen WMO en jeugdzorg.

Door problemen vroegtijdig te constateren, en door op tijd de goede hulp te bieden, kan een kind zich ongestoord ontwikkelen. Om een duidelijk beeld te krijgen van wie hulp nodig hebben moet de samenwerking tussen de verschillende partijen, die met kinderen te maken hebben, worden versterkt. Het CDA vindt het daarnaast van belang dat de gemeente aandacht besteedt aan de situatie van jongeren die na hun 18^e verjaardag niet meer onder jeugdzorg vallen.

Jongeren zijn een volwaardig onderdeel van onze maatschappij! Voor ondersteuning of advies bij activiteiten vinden wij het van groot belang dat de jeugd- en jongerenwerkers dichtbij de jongeren staan.

Speerpunten:

- *Een goed en benaderbaar jongerenwerk;*
- *Wij bepleiten een veel betere overgang tussen de verschillende vormen van zorg en vinden dat de gemeente jongeren en hun familie daarin duidelijk en op tijd moeten begeleiden;*
- *Versterk de samenwerking tussen de verschillende partijen, die met kinderen te maken hebben, om problemen bij kinderen vroegtijdig te constateren;*

Meedoen

Binnen de gemeente huisvesten wij statushouders. Om ervoor te zorgen dat ze volwaardig mee kunnen doen in onze samenleving, vinden wij het belangrijk dat ze de mogelijkheid krijgen om de taal te leren in een combinatie van werken, scholing en meedoen in de samenleving. Wij willen er dan ook op inzetten dat dit maximaal kan gebeuren. Dat vraagt ook een actieve rol van de gemeentelijke overheid. Colourful Bedum is hiervan een goed voorbeeld. Wij stellen voor om werkleertrajecten aan te bieden aan statushouders binnen het ambtelijk apparaat van de gemeente Het Hogeland.

Voor veel mensen in onze gemeente is een reguliere baan ver weg. Wij vinden dat jammer en willen daarom dat zoveel mogelijk mensen toch mee kunnen doen. Het CDA wenst dan ook dat voor deze mensen, zoveel als mogelijk, een passende plaats op de arbeidsmarkt wordt gevonden.

In een omgeving waar de voorzieningen onder druk staan is het nodig om met vereende krachten te zorgen voor mooie en leefbare dorpen. Daarom willen wij zoveel mogelijk mensen mobiliseren om zich in te zetten voor het dorp. Daarbij wensen wij aan te sluiten bij bestaande initiatieven. Wij vinden dat taalhuizen een permanent karakter dienen te krijgen. Goed kunnen lezen en schrijven zijn basisvoorwaarden om mee te doen in onze samenleving. Daar willen wij dan ook vol op inzetten.

Speerpunten:

- *Werken, leren en participeren voor statushouders;*
- *Een zinvolle tijdsbesteding voor iedereen die mee kan doen;*
- *Een leefbaar dorp maak je samen;*
- *Taalhuizen moeten een permanent karakter krijgen.*

Hoofdstuk 5. Eerlijke economie

Ondernemerschap en werkgelegenheid

Het CDA is voor het versterken van mogelijkheden voor het bedrijfsleven (detailhandel, industrie, agrarische sector en de recreatiesector) in de gemeente Het Hogeland. Wij zetten ons in voor het stimuleren van het ondernemersklimaat en het verminderen van regels en het faciliteren van initiatieven tot vergroting van werkgelegenheid en opleiding. De economische en ruimtelijke plannen mogen niet vast blijven zitten op planniveau, maar hiermee moet actief aan de gang worden gegaan. Er moet niet alleen worden gekeken of economische initiatieven kunnen, maar ook hoe dit mogelijk gemaakt kan worden. De mogelijkheden van de omgevingswet moeten maximaal worden benut.

Gemeente en bedrijfsleven moeten actief samenwerken als het gaat om het binnenhalen van regionale opdrachten en het creëren van werkervaringsplaatsen. Ook moet hierin het onderwijs betrokken worden; een goed geschoolde beroepsbevolking is van groot belang voor bestendige werkgelegenheid en de groei van werkgelegenheid in de gemeente en in de regio.

De schaalvergroting van de afgelopen jaren zet door. De gemeente moet binnen de randvoorwaarden meewerken aan mogelijkheden die voor een goede bedrijfsvoering zijn vereist. Dat betekent dat o.a. snelle internetverbindingen gerealiseerd moeten worden binnen bebouwde kommen, bedrijfsterreinen en het buitengebied. Daarbij is concentreren van activiteiten op daarvoor geschikte locaties, zoals industrieterreinen, en behoud van natuur, historie en cultuurelementen van belang.

Speerpunten:

- *Het maximaal flexibel toepassen van regels en procedures zonder daarmee in strijd met wetten en regels te komen;*
- *Aandacht voor een goede leefbaarheid van de bedrijfsomgeving;*
- *Het faciliteren van innovatie en ontwikkeling;*
- *Versterken van (goede) concentraties, behoud van wat we hebben zowel activiteiten en ruimte voor andere doeleinden zoals natuur, recreatie en toerisme;*
- *Ruimte voor uitbreiding van lokale ondernemingen (bedrijfsterreinen).*

ZZP'ers en kleine ondernemers (MKB)

ZZP'ers zijn niet meer weg te denken uit de Nederlandse economie. Voor velen is een start om als ZZP'er te beginnen een noodzaak om aan werk te komen en voor een eigen inkomen zorg te dragen. De start en de facilitering van deze groep dient actief opgepakt te worden. CDA is voorstander van lokale facilitering zeker wanneer ZZP'ers en de lokale politiek de handen ineenslaan. Samenwerking loont en lost problemen op waardoor de leefgemeenschap ineens een stuk leuker kan worden. Een integrale benadering in faciliterende vorm is hierbij gewenst.

Speerpunten:

- *Het vestigingsklimaat voor ZZP'ers is een eerste stap is om een bijdrage te kunnen leveren aan de lokale economie;*
- *Een leeg gebouw, kan b.v. met hulp van de Gemeente omgeturnd worden tot een bedrijfsverzamelgebouw;*

- *Startersleningen en subsidies zijn middelen om te komen tot een goede ondersteuning van deze groep ondernemers;*
- *Realiseren woon-werklocaties voor ZZP'ers;*
- *Bedrijvigheid in de kernwinkelgebieden stimuleren door compactheid, goede bereikbaarheid.*

Agrarische sector

Eén van de belangrijke pijlers onder de lokale economie is de agrarische sector. Met name in deze sector is de schaalvergroting al jaren aan de orde. Aan die vergroting zitten nogal wat consequenties voor de bedrijfsvoering. Dat zijn zowel voor- als nadelen. Ervoor zorgen dat de schaalvergroting zowel voordelen oplevert voor de ondernemer, als wel voor de natuur en omgeving is een uitdaging. Het op een verantwoorde manier herbestemmen van vrijkomende agrarische bedrijfspanden is een opgave waaraan gewerkt moet worden.

Door de zeer snelle ontwikkelingen op het terrein van automatisering is er al jaren vraag naar snelle internetverbindingen. Het CDA is voorstander van het snel realiseren van deze voorziening op het grondgebied van de gemeente Het Hogeland.

Door schaalvergroting en transitie van en naar (productie)bedrijven, door steeds groter wordende vervoermiddelen, komt de belasting van toe- en afvoerwegen onder druk te staan. Aandacht voor een goede bereikbaarheid van en naar bedrijven is een belangrijk punt voor de economische instandhouding van bedrijven. Door de schaalvergroting, automatisering en verandering van de markt komen agrarische bedrijfsgebouwen vrij. Onderzocht moet worden hoe en onder welke condities deze bedrijfsgebouwen een andere bestemming en functie kunnen krijgen, zonder daarbij de bedrijfsvoering van andere (agrarische of andere) ondernemingen te beperken. Behoud van flora en fauna, historie en cultuurwaarden moet daarbij in acht worden gehouden.

Speerpunten:

- *Aandacht voor de noodzakelijke schaalvergroting;*
- *Snelle internetverbinding (kabel of straalverbinding);*
- *Goede bereikbaarheid en verwijzing naar ondernemingen;*
- *Op een verantwoorde manier meewerken en stimuleren van het herbestemmen van vrijkomende agrarische bedrijfspanden.*

Industrie en visserij

De industriële (hoogwaardige) activiteit is één van de economische motoren van de gemeente Het Hogeland. De Eemshaven is daarbij leidend en straalt de activiteiten uit naar aanliggende sectoren zoals transport, op- en overslagslag en ICT.

Verder is de Eemshaven een strategische opslag voor brandstoffen en een productieplaats (assemblage) van windmolens en het onderhoud daarvan. Te verwachten valt dat de offshore sector in toenemende mate activiteiten zal ontplooiën in de Eemshaven.

Daarnaast heeft Lauwersoog een visafslag en een levendige visserijhaven. Het CDA wil werkgelegenheid stimuleren in en rondom de zeehavens waarbij voor schone en technologische hoogstaande industrie een voorkeur bestaat.

Wij willen de kwaliteiten van de verschillende havens benutten door de industrieën daar te vestigen, waar de beste kansen liggen.

Voor de Eemshaven gaat het om technologie, ICT en (schone) energie. Voor Lauwersoog liggen de kansen in de visserij, herstel van boten, vaarrecreatie, toerisme en personenvervoer naar Schiermonnikoog. En voor Noordpolderzijl liggen er kansen op het gebied van toerisme, cultuur en evenementen.

Speerpunten:

- *Creëren van werkgelegenheid in en rondom zeehavens;*
- *Het, binnen de mogelijkheden, in stand houden van de voorzieningen in deze zeehavens;*
- *Kleinere Retail lokaal op de daarvoor aanwezige bedrijfsterreinen vestigen;*
- *De haven van Lauwersoog moet bereikbaar blijven.*

Hoofdstuk 6. Duurzaamheid & Energietransitie

We gaan voor energieneutraal

Het CDA streeft naar energie neutrale kernen. Dit kan alleen met voldoende maatschappelijk draagvlak. Daarom wil het CDA lokale initiatieven en dorpscoöperaties die hiermee aan de slag gaan ondersteunen en faciliteren. Kleinschalige zonne- en windenergie kan op eigen dak of erf worden gerealiseerd. Voor grootschaliger initiatieven zijn duidelijke kaders nodig, waarbij rekening wordt gehouden met het landschap en de omwonenden. Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners in de gelegenheid worden gesteld te participeren in windmolens en zonneparken. Hierdoor ontstaat een eerlijke verdeling van lusten en lasten.

Als gemeente geven we het goede voorbeeld. Gemeentelijke-, maar ook andere maatschappelijke gebouwen, kunnen bijvoorbeeld worden voorzien van zonnepanelen. Op het moment dat de levensduur van de huidige openbare verlichting ten einde is, wil het CDA energiezuinige openbare verlichting plaatsen. Hierdoor zal het energieverbruik dalen en dat draagt bij aan een duurzame ontwikkeling.

Daarnaast zorgen de lagere energielasten en onderhoudskosten ervoor dat de investeringen zich binnen enkele jaren terugverdienen.

Ook wil het CDA dat er wordt onderzocht welke maatregelen (verlichting weghalen, vervangen of dimmen) er nodig/mogelijk zijn in de nieuwe gemeente Het Hogeland om energiezuiniger te worden, maar ook om lichtvervuiling tegen te gaan. In de Eemshaven willen we ruimte bieden om (grootschaliger) te kunnen experimenteren met duurzame energie en innovatieve technieken. Dit in samenwerking met onder andere kenniscentra en het bedrijfsleven.

Speerpunten:

- *Eén loket voor duurzaamheid & energie;*
- *Een opstartsubsidie voor dorpscoöperaties;*
- *Het verstrekken van duurzaamheidsleningen aan woningeigenaren;*
- *Beleid en duidelijke kaders voor windmolens en zonneparken;*
- *De gemeentelijke organisatie en de gebouwen worden klimaat- of energieneutraal.*
- *(Sport)verenigingen en besturen van dorpshuizen ondersteunen bij het verduurzamen van gebouwen en accommodaties. De lagere energierekening moet ten gunste komen van bijvoorbeeld de sportvereniging.*
- *Stimuleren dat opwekking van energie centraal bij industriegebied (Eemshaven) en decentrale opwekking bij verspreid liggende bedrijven (buitengebied) wordt gerealiseerd, waarbij samenwerking en afname van te veel aan opgewekte energie lokaal dient plaats te vinden*

Slimme en duurzame mobiliteit stimuleren

Binnen de mogelijkheden die we hebben willen we slimme en duurzame mobiliteit stimuleren. Dit betekent dat er voldoende voorzieningen moeten zijn voor elektrische auto's en fietsen, maar ook voor voertuigen die (in de toekomst) op waterstof rijden. Ook hier willen we ruimte bieden om te kunnen experimenteren met nieuwe technieken (bv. een experiment met zelfrijdende auto's op een apart baanvak). Hierbij willen wij aansluiting zoeken bij kenniscentra uit de stad, zoals de Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool en New Energy Coalition.

Speerpunten:

- *Voldoende openbare oplaadpunten voor elektrische fietsen en auto's;*
- *Een waterstofstation mogelijk maken voor auto's en bussen;*
- *Gemeentelijke voertuigen rijden elektrisch of op waterstof.*

Afval verminderen en hergebruiken

We willen de hoeveelheid afval zoveel mogelijk reduceren en hergebruiken. Dat betekent zorgvuldige keuze van (bouw)materialen, bevordering van hergebruik en optimale recycling van afval. Een eerste stap ziet het CDA in het beperken van de afvalstroom.

Wij ondersteunen de doelstellingen van VANG (Van Afval Naar Grondstof): niet meer dan 100 kg afval per inwoner in 2020. Wij zetten daarom in op maximale scheiding van ons afval, aan de bron (papier, glas, GFT) dan wel met na-scheiding na inzameling (kunststoffen). Daarbij willen wij de kosten voor de burgers zo laag mogelijk houden. Verder zijn we voor een actieve aanpak van zwerfafval.

Speerpunten:

- *Beschikbaar stellen van een biobakje voor het optimaal scheiden van grijs en gft-afval;*
- *Bij investeringen nadrukkelijk kiezen voor herbruikbare materialen en gerecyclede grondstoffen;*
- *Voorlichting over de VANG-doelstellingen en advisering om die te behalen;*
- *Handhaven en bevorderen van de inzameling van papier door verenigingen.*

Hoofdstuk 7. Versterkingsprogramma

De aardbevingen raken onze burgers materieel en vaak ook immaterieel. Het CDA vindt dat onze inwoners niet de dupe mogen worden van de gaswinning, waarvan de baten alleen worden ingezet voor de BV Nederland. Veilig en onbezorgd wonen staat voorop! Dat betekent dat alle schade hersteld en vergoed moet worden. De emotionele schade moet veel meer aandacht krijgen en een financiële compensatie is hier op zijn plaats. Ook de waardevermindering van woningen en gebouwen moet gecompenseerd worden. Alleen dan kunnen gevoelens van onveiligheid en zorg worden weggenomen.

Schadeherstel

De door de bevingen ontstane schade moet direct en volledig hersteld worden. De bewijslast ligt niet bij de inwoners maar bij de veroorzaker. Ruimhartige vergoeding bevordert daarbij het herstel van vertrouwen in de NAM en Rijksoverheid. Naast de schade aan woningen en gebouwen moet ook de schade aan de infrastructuur en drainage volledig vergoed worden.

Versterkingsopgave

Om woningen en gebouwen aardbevingsbestendiger te maken moet hard gewerkt worden aan de versterking daarvan. Veiligheidsnormen die landelijk gelden, gelden ook voor Groningen. Er moet intensief gewerkt worden aan gebiedsagenda's om gekoppeld aan de versterking ook gewenste herstructurering van wijken en dorpen ter hand te nemen. Dan ontstaan er mogelijkheden voor duurzaam en levensloopbestendig bouwen. Dat dit in nauwe samenspraak moet met de inwoners is voor het CDA vanzelfsprekend. De versterkingsopgave moet gemeente breed worden gerealiseerd.

Bijzondere aandacht is er voor ons cultureel erfgoed, monumenten en karakteristieke bebouwing. Die moet behouden blijven. Enkel geldelijke motieven mogen niet bepalend zijn voor al of niet slopen van een woning of gebouw.

Toekomstperspectief

Het Hogeland verdient het, net als de hele regio, dat er weer perspectief ontstaat. Dat geldt voor een veilige en goede woonomgeving, behoud van de rijke cultuur en goede economische vooruitzichten. Dat hoort bij "herstel van vertrouwen". Overheden, inclusief de Gemeente hebben hierbij de regie. Ook hier is het gerechtvaardigd "ruimhartigheid" te vragen van de NAM en de Rijksoverheid. Kansen benutten.

Garantieregeling

Onderdeel van een perspectiefvolle toekomst is een garantieregeling: Als de eigenaar van een woning, om welke reden dan ook, zijn huis moet verkopen moet hij verzekerd zijn van een goede opbrengst. Overigens bevordert dit ook een gezonde woningmarkt, kopers durven weer te investeren en woningverbetering is geen bodemloze put. Gemeente Het Hogeland zet zich hiervoor in. Ook garantieregeling voor koper?!

Speerpunten:

Snelle en ruimhartige schadeafwikkeling;

- Voortvarende aanpak van versterking, verduurzaming en verbetering van woningen en gebouwen, gemeente breed;*
- Zorgvuldig herstel en versterking van cultureel erfgoed, gericht op behoud;*
- Bevorderen van eerlijke en heldere communicatie door alle betrokkenen;*
- Gevolgen mijnbouwschade kantelen naar kansen voor een perspectiefvolle toekomst;*
- Nadrukkelijk aandacht voor schadeherstel van infrastructuur en drainagesystemen;*
- Maximale inzet van lokale en regionale ondernemers bij herstel en versterking.*